

Jang Šuang-c' 楊双子 (Tchaj-wan)

Jang Šuang-C' (Yang Suang-Zi) je významnou tvůrkyní historické a populární fikce. Nadšeně se zajímá o tchajwanský folklor a na své literární cestě reflektuje poznávání historie a kultury. Do svých historických příběhů umně zaplétá současné genderové perspektivy a obohacuje tak žánr tchajwanského historického románu. V oceňovaném románu *Tchajwanský cestovní záznam* (2020) se výrazně odchýlila od tradičního přístupu historiků, kteří ve svých příbězích s oblibou vycházejí z perspektivy obětí kolonizace. Jang Šuang-C' se rozhodla představit ženské „juri“ vztahy a vykreslit je coby transformativní síly, které jsou pro ženy v tradičně marginalizovaných pozicích vnitřní vzpruhou a posilou. Jang Šuang-C' čtenáři předkládá poutavou reinterpetaci minulosti a zvýrazňuje nenápadné, přesto však významné role, které ženy v historii hrály.

ukázku přeložil Ivo Pajorek

Bydleli jsme vedle Čangového Rozkvětu

Odkud jsi?

Z Tchaj-čungu.

Odkud tam?

Ze čtvrti Wu-ž'.

Tam, u stanice rychlovlaků?

Ano.

Ještě doplním, že jsme bydleli na úpatí kopce Čcheng-kung, což znamená v čínštině „úspěch“.

Jaké to tam dříve bylo?

Že si musím tuhle otázku položit, mi došlo až mnoho let poté, co jsem si začala dávat věci do souvislostí.

Podle kopce Úspěch se také jmenuje základna pro výcvik branců. Když jsem byla malá, myslela jsem si, že to tady zná půlka Tchaj-wanu. To bylo v devadesátých letech, když jsem chodila na základní školu zvanou Záře úsvitu, stála na jižním úbočí a ještě ani nebyl zaveden pětidenní pracovní týden.

Tehdy se každou neděli mírným svahem od hlavní brány na úpatí kopce Úspěch vydávali na trh stánkaři. Po obou stranách cesty chodily průvody, jako při slavnostní přehlídce. Ale v tom zmatku byl přesto jistý řád, všechno to připomínalo spíše pouliční demonstraci. Od Sunjatsenovy silnice pod kopcem popojížděly směrem k Východní a Školnoplní ulici a postranní uličce Pien-sing několikakilometrové kolony soukromých aut i taxíků. Jednou o prázdninách vzal dědeček mě i mou sestru na Banyánové náměstíčko u první brány a řekl nám, že když uvidíme někoho parkovat, máme mu hned za zpětné zrcátko motorky připnout parkovací lístek. Jeden bloček byl za deset jüanů. Jakmile jsme měly kapsy plné drobných, prostě jsme utekly a neřešily, co by se nám mohlo stát. Dědeček se ve skutečnosti vytratil ještě

dříve než my a v klidu si pokuřoval na dvoře chrámu Zázračného léčitele. Kde je kalná voda a mnoho ryb, dá se vydělat spousta peněz.

Později se to vše rozplynulo.

V roce 1999, když jsem posledním rokem chodila na druhý stupeň a ráno vstávala na autobus, slýchávala jsem, jak na zastávku z dálky doléhají sborové výkřiky vojáků nebo vojenské písně. Zněly bojovně a rázně, přesně jako v tom známém hitu „Družstvo devíti hrdinů“, ba dokonce se v nich ozývaly i ženské hlasy. Když jsem se později v roce 2009 do svého rodiště vrátila a často musela bdít až do rozbřesku, uši mi drásalo už jen cvrlikání ptáků; ten ryčný lomoz z kasáren jsem už nikdy neslyšela.

Také nedělní průvody stánkařů jsou dávno minulostí (obzvláště ráda jsem pozorovala, jak se v do ruda rozpálené troubě obracela kuřátka, jejichž masíčko potom při odtrhávání krásně křupalo) a ani taxíky už neucpávají uličku před naším domem (několikrát se stalo, že mě objížděly tak natěsno, že jsem i s kolem spadla do strouhy). Celé Banyánové náměstíčko pokryly plechy a dnes slouží jako dílny (dodnes netuším, co se tam vlastně vyrábí). Za mých časů byly na základce v kopci v každém ročníku tři třídy po pětáctyřiceti dětech. Teď se v ročníku najde stěží čtyřicet žáků, takže pomalu ani nestojí za to objednávat absolventům autobus na školní výlet.

Ano, až mnoho let poté, co jsem si začala dávat věci do souvislostí, mi došlo, že si musím položit otázku, jaké to tam dříve bylo. Jak dříve vypadala čtvrť Wu-ž', kopec Úspěch, naše vesnice, náš domov.

„U vás je to jako v bludišti.“

Narodila jsem se o prázdninách v červenci, takže se mi dlouhá léta vyhýbaly školní oslavy s třpytivými ozdobami a přáníčky k narozeninám, při jejichž předávání spolužáci zpívali sborově písničku Happy Birthday. Abychom si to nějak vynahradily, začaly jsme se sestrou samy plánovat narozeninové večírky a zvát k nám domů spolužačky na pečené maso. Pohostinnost byla v naší rodině dobrým zvykem, ale v krvi jsem měla i trochu toho narcismu, takže když jsem už přitáhla spolužačky po škole k nám domů, nechala jsem je na pokoji teprve poté, co jsem s nimi absolvovala okružní prohlídku celého našeho obydlí.

Byla to dvoupodlažní řadovka s malým dvorkem. Kromě podlahy, kterou babička dennodenně nesčetněkrát vytírala do čistoskvoucího lesku, tu nebylo moc co chválit. Nejlepší ale bylo, že když jsem návštěvu povodila po domě, úplně pokaždé mi bylo odměnou totéž zvolání.

Dům začala stavět babička sama. Původně to byla dvoupodlažní stavba na dost stíněném pozemku, ale jakmile vychovala své čtyři děti, přikoupila sousední parcelu a provedla přístavbu s nadějí, že se její dva synové ožení a budou mít děti. Jenže poté, co se můj otec v mladém věku rozvedl a vzdal se rodinné pekárny, plechový přístřešek, v němž se jeho podnik nacházel, jednoho krásného večera padl i s nádhernými bujně obrůstajícími bugenvileami za oběť zbrusu novému obývacímu pokoji s těmi čistě bílými dlaždicemi.

Babička se ukázala jako schopný zedník a k tomu pilná a spořivá žena, která sice aktivně vyhlížela zeťáky, ale plánování nebylo její silnou stránkou. V domě byly dva obývací pokoje, dvoje hlavní dveře, dvě toalety a dvoje schodiště. Protože výstavba probíhala svépomocí,

neměl jediný pokoj obdélníkový tvar, mezi stěnou a nábytkem zůstávaly široké mezery, oken bylo pomálu a když jste se chtěli dostat nahoru, v neosvětlené chodbě jste museli šátrat ve tmě. Vstupem po levé straně se vešlo do novějšího obývacího pokoje, odkud bylo možné přímo pokračovat dovnitř přes kuchyň, toaletu, jeden pokoj, druhý pokoj, druhou toaletu a třetí pokoj až do starého obývacího pokoje. Chodbička na pravé straně vás pak buď vyvedla ven, nebo jste se mohli otočit a vystoupat po východním schodišti, projít přes další pokoje a po západním schodišti zase sejít dolů do výchozího bodu. Mimo tuto okružní trasu se nacházela pouze síňka s rodinným oltářem. „Tady pozor, opatrně, tady taky pozor, opatrně.“ Projít to kolečko znamenalo stejné dobrodružství, jako se vydat pozdě v noci zapálit obvyklých třináct vonných tyčinek do chrámu bohyně Ma-cu. Na první návštěvě se některé spolužačky musely držet za ruce a mít se na pozoru jako v nějakém strašidelném domě z poutě. Na konci potom vždycky – někdy překvapením, jindy možná spíše zděšením – vykřikly tu moji nejoblíbenější větu: „U vás je to jako v bludišti!“

Dům jako bludiště a rodná víska jakbysmet.

Už v době, kdy babička vychovávala děti a všech šest členů rodiny přebývalo skromně v tom dvoupodlažním domku, jsme jako místní byli ve vesnici v menšině. Moje rodná víska se jmenuje San-he, Tři harmonie, známější je ale jako posádková vesnice Úspěch, tedy posádková vesnice Úspěchu. Když jsem byla starší, zaslechla jsem jednou rozhovor, ve kterém se jakýsi zmatený turista zeptal, jak se to tady jmenuje, a jeden vesničan mu odpověděl: „Prohra.“ Na úpatí kopce Úspěch se totiž usazovali staří vysloužilci a v posádkové vesnici našla místo k dožití spousta nesezdaných a bezdětných, kteří se posbírali z různých koutů ostrova.

Za mého dětství už posádkovou vesnicí prostupovala těžká atmosféra vyloučení a úpadku, jako když na jaře opadají v lese květy, jejichž čas vypršel. Teprve když jsem končila základku, zjistila jsem, že v matrice nemám jako místo původu uveden ani Šan-tung, ani Fu-ťien, odkud původně pocházela moje rodina z Číny. Ale příběh mého rodiště mi začal dávat smysl ještě mnohem, mnohem později.

Má rodná víska je jedno velké bludiště.

Kopce Úspěch se základnou pro výcvik branců pozemních vojsk se nachází na stolové hoře zvané Velké břicho, jejíž tvar připomíná i první brána. U hlavního vstupu se příjezdová komunikace větví doprava na Východní a doleva na Západní ulici. Po Západní je možné vystoupat až na temeno stolové hory, kde se zelená bujná mlází; je tam také veřejný hřbitov, který spíše připomíná nějakou nelegální stavbu, a vyhlídka Wang-kao-liao s velice ponurou atmosférou; na druhou stranu je možné sjet noční mlhou až do Ša-lu blíže k západnímu pobřeží. Posádková vesnice Úspěch vyrostla bez ladu a skladu v prostoru mezi první a druhou bránou (když jsem byla malá, říkalo se jí ještě „jedenáctá brána“) kolem Východní ulice.

Pro lidi, kteří se jako já narodili v době, kdy už její slávu odvál čas jako spadlé listí, nebyly pokrevní linie příliš důležité. Stejně jako v jiných posádkových vesnicích, které potkal tentýž osud, se mladí neznali, jen potkávali – zhruba v polovině se od Východní ulice odděluje ulice Školnopolní, vede k osmé bráně (dnešní třetí brána) a později se napojuje na ulici Věrnosti a Odvahy. Dohromady má posádková vesnice přes dva kilometry, vyrůstá od paty obvodové zdi kasáren a větví se hustě jako bugenvilea. Vysloužilci však postupem času vymřeli a dnes už

zůstává v povědomí pouze Druhá vesnice bohyně Ma-cu (již média a street-artoví umělci zpopularizovali jako „Duhovou vesnici“) – učitelé ze základky každoročně nechávali žáky vyplnit formulář jakéhosi průzkumu domácností. Do kolonky „Místo původu“ jsem vždycky napsala jen Fu-ťien nebo možná dokonce i Šan-tung. Kvůli tomuto nezájmu nám navždy unikly postupné změny v předivu a vazbách zdejší komunity.

Co se týče toho bludiště, když se ohlédnou zpět, vybavuji si pouze Východní ulici a uzoučké uličky, které z ní paprskovitě vybíhaly. Potom se ale všelijak navzájem křížily a tím dohromady tvořily složitý plán labyrintu. Vzpomínky jsou jako hvězdy na noční obloze, sem tam se blýsknou, nicméně nejvíce ze všeho se mi vybavuje pár obydlených krámků.

Už sem v životě nevкроčím!

Jako malé děcko mě nevyvádělo z míry, že pod střechami bývala černočerná tma a chlad; pranic jsem se nebála. Prozkoumávala jsem temná zákoutí odlehlých stavení, jako by to byl náš vlastní dům. Většina z nich patřila starým lidem. Za pozdrav sloužil tichý kradmý pohled, občas doprovázený úsměvem. V hloučku dětí z širší rodiny jsme chodívali hrát videohry, kupovali si manga komiksy, brouzdali mezi regály v obchodě se smíšeným zbožím, pojídali nudle nebo lízali zmrzlinu a nikdo nám vlastně v ničem nebránil. Byli jsme takoví nezvladatelní díblíci, kteří dokázali roztrhat ticho i stín na kusy.

Obchod se smíšeným zbožím s nejlepším výběrem zboží na vesnici vítala zákazníci z obou stran do široka otevřenými dveřmi. Bývalo v ní světlo a živo. Majitelkou byla bodrá stařena, která se s dětmi vůbec nemazala: někdy nás přísně okřikla, aby zarazila naše hlasité dovádění; jindy zase vyplísnila, jak jsme nevychované, že jen tak pro zábavu otvíráme mrazáky a přehrabujeme se mezi lákavým zbožím. Strašně mě to štvalo, ale ze všeho nejhorší bylo, když jsme se sestrou ještě chodily na základku a ona každou chvíli opakovala: „Kaj maš mamu? Že sa u ťa stavím!“ Nesčetněkrát jsme si slíbily, že k té babce už do smrti smřtující nevкроčíme a že se tomu místu budeme obloukem vyhýbat.

Naše přísaha mi stále zněla v uších, když jsem o dva dny později spolkla hanbu a vešla do obchodu, abych babičce dokoupila rýžové víno, sójovou omáčku, vajíčka a glutamát, tátovi pivo, nitě z kalamárů a cigarety značky 555, k tomu kapesníčky a toaletní papír, který se bude kontrolovat při pondělním slavnostním vztyčování vlajky, a taky čokoládové kuličky, mazací gumu, želatinové bonbony, rolky z kalamárů a selátko na rožni, což bylo všechno k dostání jenom u té babky. A zase až do příště jsem se zařekla, že už sem do smrti smřtující nevкроčím!

Držet pohromadě není jen pohodlné, ale pokrevní příbuzností jsme spojeni.

Celá rodina té stařeny také patřila v posádkové vesnici Úspěch mezi místní Tchaj-wance. Její manžel byl bratrancem mojí babičky z matčiny strany. Jako děti jsme ho oslovovali „prastrýc“, takže majitelka obchodu byla vlastně mojí vzdálenou pratetou.

Prastrýc býval málomluvný a trochu pomalejší, zato když stařena někoho odchytila, dokázala do něj klavírovat půl dne o všem možném i nemožném. Tvořili jasné protiklady. Dokonce měli i zajímavá jména. On byl Čang Čching-čchüan a ona Luo Feng-süe, což v tchajwanském jazyku znamená něco jako Čistý pramen a Kalný sníh. Jména manželů jsem se dozvěděla, až když stařena zemřela. Nejdřív mi nedošlo, komu jsou věnována žaložpěvná dvojverší, které jsem prve viděla, dokud můj zrak ve smuteční síni nespočinul na památeční

fotografii.

Co se týče prastrýce, dost dlouho jsem si myslela, že se jmenuje Čang Ž'-sing, Čang Neustálý rozkvět, vždyť na vývěsním štítě jeho samoobsluhy se přece skvěly znaky „Čang“, „neustálý“ a „rozkvět“? Jenže on ve skutečnosti jen v duchu přání všeho nejlepšího sledoval logiku pojmenování naší posádkové vesnice Úspěch.

Čangův obchod Rozkvět byl ale na rozdíl od ní svému názvu opravdu věrný a v konkurenci pod kopcem Úspěch zaujímal vůdčí roli, zatímco ostatní mu jen přicmrndávali.

Manga komiksy jsem chodila vybírat k „Doraemonovi“ (ten obchod se tak sice nejmenoval, ale byly tam dva regály plné japonských komiksů a v nich mívali i kompletní řadu „Doraemona“), barevné pastelky a vodovky kupovala v „Hojnosti“ (název vůbec neodpovídal skutečnosti, výběr zboží byl naprosto tristní), za videohrami a přívěsky s panenkami mířila do bezejmenného plechového přístřešku (nic moc tam neprodávali, stálo tam jen pár arkádových automatů a paní majitelka vedle v jednom kuse hrála televizní hry), výdejní přístroj na žvýkačky a sladkosti a taky automat na vajíčka s překvapením za jeden jüan měli šikmo naproti chrámu Ťien-sing (prodávali tam i obětní papírové peníze a vonné tyčinky), roztomilí bouřečci se kupovali a „živá štěstíčka“ tahala vedle domu paní Čchen I-tingové (oblíbené byly zejména obarvené myši a králíčky) a příjemné překvapení v objevné náladě mohlo přinést hledání pokladů v jednom či dvou dalších krámcích ukrytých hluboko v křivolakých uličkách.

Jinak ale bylo všelijaké základní zboží, domácí potřeby, ledové hobliny a bylinkové želé k dostání jedině v Čangově Rozkvětu. Byl to takový Walmart pod kopcem Úspěch, poutní místo pro všechny koupěchtivé z okruhu nejméně desíti mil. Když se mě spolužáci nebo učitelé ze základní školy ptali, kde bydlím, stačilo odpovědět: „vedle Čangova Rozkvětu“ a hned byli všichni v obraze.

Jako děti jsme se rádi procházeli uličkami nebo mezi políčky a nadšeně pátrali po tajných základnách. Za odpoledne jsme na kole ušlapali spousty kilometrů a naše nespoutané nadšení nezkroutil ani občasný pád do příkopu. Za šest let základní školy jsem takto důkladně prošmejdila i několik okolních posádkových vesnic, ale všude se naskýtal stejný pohled na unylý život v obchodech se smíšeným zbožím. Každý den bylo stejně nakonec potřeba zajít do Čangova Rozkvětu, kde jsem sledovala, jak se ve stroji otáčí obrovitánská kostka ledu, z níž se za tichého šramocení stávají ledové hobliny, stejně jako se z mého dětství stávala puberta. Vylétla jsem z rodného hnízda a když jsem se po deseti letech vrátila domů, po těch přicmrndávacích nebylo ani památky a kromě Čangova Rozkvětu už nebylo kam jít.

Potom už však žádné potom nebylo 13. května 2014 se ve vietnamské provincii Binh Duong zvedla vlna protičínských protestů a na svém přílivu smetla z pláže mnoho dobrodruhů. V Binh Duongu žil tehdy můj vlastní strýc a také „strýček“ A-čchün. Chtěli jsme se s nimi spojit, ale tady na Tchaj-wanu vládl pocit, že ta vlna je daleko. Noční telefony nikdo nezvedal, takže jsme to postupně vzdali a šli klidně spát. Když jsem druhý den zrána vycházela ven, někdo z rodiny ohlásil, že obchod strýčka A-čchüna prý rozmlátili napadrt.

Přestože strýček A-čchün pocházel z druhé generace přistěhovalců z pevniny a nebyl to tedy náš příbuzný, byli jsme si velice blízcí. Na Nový rok i jiné svátky k nám vždycky jezdil z Vietnamu na návštěvu i s manželkou a dětmi a trávili jsme spolu spoustu času. Každým rokem se tak naše

rodina se strýčkem A-čchünem stále více sblížovala. Předtím, než jeho rodiče zemřeli, ale bývalo všechno úplně jinak.

Rodiče strýčka A-čchüna měli nějakých deset kroků od Čangova Rozkvětu nudlárnů, ve které i bydleli. Jejich specialitou byla nudlová polévka s masem a zeleninou: babička mě občas pro ni poslala s hrncem. Velký hrnec stál sto jüanů. Nudle měly jedinečnou chuť a příjemně se žvýkaly. Prý to byly jen obyčejné uvařené suché těstoviny smíchané s ochuceným olejem, ale na stejnou chuť už jsem nikdy potom nenarazila. Také chilli papričky měli domácí: nejdříve je usušili na slunci a potom naložili do oleje, který s nimi získal krásnou barvu i lesk a velmi příjemně voněl. Pokud se mi někdy zasteskne po nudlích, vybaví se mi vždycky miska té jejich pálivé polévky s masem a zeleninou.

Potom ale maminka strýčka A-čchüna onemocněla a nudlárna musela zavřít. Za pár let zemřel v pokročilém věku i jeho otec. Osamělý strýček A-čchün neměl pro své kuchařské umění využití a skončil podobně jako jeho vrstevníci z posádkové vesnice: párkrát spadl do nějakého průšvihů a nakonec přišel i o střechu nad hlavou. Několik roků žil ve městě jako bezdomovec a sotva se protloukal. Můj strýc už tou dobou pobýval přes deset let ve Vietnamu, skvěle se mu dařilo a byl tam docela velké zvíře. A tak došlo k tomu, že se strýček A-čchün nakonec ocitl také v Binh Duongu.

Spoustu let tam vedl v zastoupení mého strýce tchajwanskou nudlárnou, ale nakonec ho vyplatil a udělal se sám pro sebe. Vzal si za ženu vietnamskou Číňanku, která byla o několik let mladší než já, a brzy přivedli na svět chlapečka a holčičku. Jednou o dlouhých prázdninách si jeho žena A-ťin v mé studovně listovala komiksem „Emma“ a s naivitou malé holky se mě zeptala, zda se ten romantický příběh o mladém gentlemanovi a komorné z Anglie přelomu 19. a 20. století, který boří hranice tradičních společenských tříd, mohl skutečně odehrát? Mezi strýčkem A-čchünem a A-ťin byl velký věkový rozdíl; ostatně i jeho otec pocházející z Číny, se oženil s místní mladou dívkou až ve středním věku.

Domnívala jsem se, že páry s velkým věkovým rozdílem se nerozhádají tak snadno, ale několikrát jsem slyšela, jak A-ťin zastávala rozšířené vietnamské stanovisko, že „Tchaj-wan patří Číně,“ načež se strýček A-čchün rozlítil a vmetl jí do tváře: „Jdi do prdele, Vietnam taky patří Číně!“

Z Binh Duongu se valily další vlny zpráv. Sice jsme nestáli na pláži, ale sledovali jsme, jak se voda tříští. O strýce s vtipnou přezdívkou „Vietnamský král“ jsem se kdovíjak nestrachovala, ale překvapivě mi vždy jako první vytanul na mysli strýček A-čchün a nápis „Chuť domova“ v tradičních znacích na vývěsním štítu jeho nudlárně. Na Tchaj-waně patřil do druhé generace přistěhovalců, ve Vietnamu zase do první. Na cestách se vždycky jednoho dne stane z ciziny domov.

Většina z cest někde končí. Také mnozí z těch, kteří se usadili v posádkové vesnici, už odsud neodešli.

Napravo od našeho domu tedy stál Čangův Rozkvět, nalevo zase úhledná řádka nízkých domků vysloužilců, kterým jsme říkali „strejdové“. Vzhledem k osudu, který tyto sousedy spojoval, mi ale bylo jasné, že se odtud už nikdo z nich neodstěhuje.

Během šesti let, kdy jsem chodívala pěšky na základní školu, jsem těmi domky ráda

procházela a potkávala jejich obyvatele – někdy v zastrčených neosvětlených místnůstkách, jindy přímo přede dveřmi, kde sedávali na ošoupaných ratanových křeslech nebo dřevěných stoličkách. Se sestrou jsme jim všem od prvního k předposlednímu domku říkali „strejdo“. Jen plešatý stařík z posledního domku nás důvěrně oslovoval jako „blíženky“, snad proto, že jsme byly dvojčata. Jeho jediného jsme proto také neoslovovali „strejdo“ ani tchajwansky „dědo“, nýbrž zřetelně, spisovně a s předpisovou výslovností „stařečku“. Stařeček se vždycky vděčně a laskavě rozesmál a když nás třeba za několik dní potkal v Čangově Rozkvětu, zeptal se: „Blíženky, pozdravíte hezky ,stařečka‘?“

Později na začátku nižší střední školy jsem začala vnímat, jak tělo mladé dívky ve vývinu naráz přetéká všelijakými rozpory a zmatky, s nimiž se nedá dobře vypořádat a nejdou ani pořádně vysvětlit. Už jsme nechtěly marnit čas se starými lidmi a tou ulicí tak často neprocházely. Když nás však v Čangově Rozkvětu potkal stařeček, stejně si tu svou dotěrnou otázku nikdy neodpustil.

Po návratu do rodné vísky jsem jednoho dne nadšeně vyrazila k té řadě domků na procházku. Bylo to tam pořád stejně pochmurné, pořád stejně mrtvé. Potom už však žádné potom nebylo: domky prošly rekonstrukcí a působí ještě osaměleji než dřív.

Bydleli jsme vedle Čangova Rozkvětu.

Babička se rozloučila se světem na první den lunárního roku, když jsem chodila do druhého ročníku nižší střední školy. Zanedlouho poté od nás odešel otec. Se sestřičkou jsme dostudovaly a já jsem se na deset let odstěhovala. Domů jsem jezdila sotva třikrát ročně na důležité svátky. Stařena z obchodu si mě pokaždé odchytila jako nějakou kořist, klavírovala do mě páté přes deváté a vůbec ji nezajímalo, zda to chci poslouchat. Na konci roku 2008 jsem se vrátila nastálo, abych ušetřila za nájem a mohla studovat magistra na jedné dost drahé vysoké škole. Když jsem až do rána sedávala nad knížkami, stařenka na mě nesčetněkrát přes okno zavolala mým dětským jménem, aby mi připomněla, že si mám raději odpočinout. V tom vyčerpání jsem pokaždé zadržela zlost a nikdy jí neřekla, kdybys mě neotravovala, mohla jsem už dávno spát.

Toho roku, kdy jsem se vrátila domů, už prastrýc Čang trpěl pokročilou demencí, stařena však byla pořád stejně čilá a upovídaná. Obchod otvírala ještě před rozbřeskem a stahovací dveře vždycky zatahovala až pozdě v noci. Když po půlnoci někdo zaklepal, že chce pivo nebo instantní nudle, otevřela po tmě menší dvířka a prodala mu je. Dělal to tak každý den několik desítek let. Až jedné chladné zimní noci stařena zavřela obchod, doma v koupelně zničehonic spadla na zem a bylo po ní. Často na to zapomínám, protože jsem po absolvování vysoké školy znovu opustila rodnou hroudu. Přesto když se někdy vrátím domů, probleskne mi myslí ta naštvanost: „zase musím poslouchat to její tlachání.“

Ale bludiště se klikatí a vine, aby jednou zmizelo navždy.

Jaké to tady... tam... dříve bylo?

Jaké to bylo předtím, když ještě nestála posádková vesnice Úspěch ani základna pro výcvik branců pozemních vojsk u kopce Úspěch?

Autobusová zastávka Úspěch se ještě jmenovala Královopolská. Základní škola Záře úsvitu neexistovala. Od chrámu Moudrého prince-zakladatele města Čang-čou v Číně, generála

Čchen Jüan-kuanga a od chrámu Tien-sing stoupal dým z vonných tyčinek. V okolí žily rody Jang a Čchen původem právě z Čang-čou. Uprostřed vesnice na ulici Školnopolní se tyčila monumentální rodová rezidence Tü-kchuej-tü v novobarokním stylu. Tolik výjevů v jednom jediném okamžiku!

To bylo před sto lety za třetí generace předků z Čang-čou, tedy na začátku dvacátého století, kdy ještě Tchaj-wan patřil Japonsku. Moje rodina bydlela v osadě Ting-lao-sü, spadající pod menší sídelní jednotku Lao-sü ve vesnici Wu-ž' v prefektuře Ta-tchun Tchaj-čungského kraje. Ze stolové hory zvané Velké břicho byly daleké výhledy, armáda sem ještě nedorazila a na prvním místě byla zábava, takže nejpozději roku 1925 už na ní stálo golfové hřiště. Později tu vyrostlo i nejmonumentálnější dostihové závodiště na celém Tchaj-wanu, které rovněž nese název naší stolové hory. Během jarních a podzimních dostihových dnů snad cesty na jejím úbočí také lemovali prodavači a ucpávali rikšové i obyčejní lidé, kteří lovili své ryby v kalné vodě.

Nastane čas a všechno se zase rozplyne.

Demobilizovaní vysloužilci z posádky u kopce Úspěch se usadili v posádkové vesnici, zatímco lidé původem z čínského Čang-čou se většinou odstěhovali. Od chvíle, kdy byl stržen poslední tradiční usedlosti s dvorem, byly děti jako já předurčeny k tomu, aby do kolonky „místo původu“ načmáraly vždycky jen Fu-tien nebo Šan-tung. Teprve ve třiceti letech jsem se dozvěděla, že má krev pochází z Čang-čou. Vlny stoupají a zase klesají, vysloužilci jsou minulostí a mezi obyvateli je stále více atajalských tváří původních obyvatel, takže další kapitola příběhu nejspíše začne zpěvem písní v jejich mateřštině před Čangovým Rozkvětem.

Zmizí navždy a nic tomu nezabrání.

Osudy posádkové vesnice Úspěch a vísky Tři harmonie jsem nazřela až později.

Čangův obchod Neustálý rozkvět se nachází na rozcestí ulic Východní a Školnopolní s postranní uličkou Pien-sing, shodou příznivých okolností přímo na křižovatce ve tvaru pokrouceného písmene „T“, odkud se větví uličky vedoucí do každého koutu toho našeho bludiště. Takový byl temný, ale současně i zářivý a pestrobarevný svět mého dětství.

Samotný střed mého života.